

Lösenord, praktiska tips

Lösenordens funktion. Mycket av datoranvändandet bygger på användning av nättjänster där man loggar in, dvs. skriver in sig genom att uppge ett namn (ofta en e-postadress) för att identifiera vem man är och ett lösenord för att bevisa att det verkligen är man själv. Exempel är allt från epost och Facebook till nätbutiker och tjänster för att se tv-program.

Inloggningen behöver skyddas med lösenord eftersom vem som helst i världen annars kan komma åt din identitet i den aktuella tjänsten och exempelvis kan utge sig för att vara du i olika situationer, ofta för kriminella ändamål.

Tre saker att undvika. I huvudsak finns det tre sätt för en brottsling att gissa ett lösenord: Det första är att ta reda på personlig information om dig som du kanske använt i lösenordet, det andra är att pröva ett stort antal slumpvis skapade lösenord och det tredje är att pröva samma lösenord som du använt annanstans.

Ju längre desto bättre. Ett långt lösenord är alltid bättre. Varje tecken du lägger till gör lösenordet tryggare i takt med att antalet försök som krävs för att gissa det ökar. Det är tryggare att använda ett långt lösenord som klementinrobotgurka än ett kortare men slumpvis valt som !dhLkd4k. Det beror på längden (och på att svenska är ovanligt, engelska ord är betydligt osäkrare).

Det är lättare att komma ihåg fraser. Om du i likhet med exemplet ovan kan kombinera några osammanhängande ord eller bygga upp en fras som inte bygger på någon personlig information om dig, men som du ändå kan minnas med hjälp av en minnesregel, kan du skapa ett långt och mycket svårt lösenord. Lösenfraser på svenska är alltså bättre än lösenord.

Skriv upp dina lösenord. Problemet är att du behöver en mängd lösenord för att inte använda samma lösenord på flera ställen. Därför är det bättre att skriva ner alla lösenord och förvara dem på ett tryggt ställe. Det är avgörande för säkerheten att tänka på var den eventuella lappen förvaras.

Det fungerar samtidigt som digitestamente. Fördelen med att ha lösenorden prydligt nedskrivna är att det samtidigt fungerar som ett så kallat digitestamente. Efter vår bortgång är det lättare för efterlevande att reda upp vårt "digitala arv" om de dels vet vilka tjänster vi använt och dels vilka lösenord vi använt till tjänsterna. De kan då spara, stänga och frysa tjänsterna enligt behov vilket kan vara väldigt svårt utan lösenorden.

Datorn kan komma ihåg dina lösenord så att du inte behöver skriva in dem varje gång du använder en tjänst som kräver lösenord. Då du med datorn loggar in till någon nättjänst kanske du fått frågan om du vill att den ska komma ihåg lösenordet för dig. Frågan dyker ofta upp i en liten ruta på skärmen eller nere i kanten av webbsidan. Om du svarar "ja" på frågan fylls lösenordet automatiskt i nästa gång. Motsvarande lösningar finns för pekdatörer och smarttelefoner. Om du använder epost eller Facebook och inte behöver uppge lösenord för att komma in är det av den här orsaken: Du har ett lösenord, men datorn, webbläsaren eller appen fyller i det automatiskt. Det betyder ändå inte att det är onödigt att skriva upp lösenorden, för om något händer med datorn (den går sönder, tappas bort) eller om du glömmer lösenordet för att komma in på datorn, så kommer du inte åt något annat heller längre.

Det finns också lösenordshanterare för ändamålet, vars funktion är att du med ett lösenord kommer in i ett program som sedan lagrar alla andra lösenord. Funktionen liknar det som beskrivs

uppe men går att flytta från en dator till en annan, eller sparas på molnet så att samma lösenord. Speciellt om de sparas på molnet ställer det höga krav på det ena lösenord som används för att komma in på lösenordshanteraren. Det fungerar som ett digitestamente ifall efterlevande känner till och kommer in på lösenordshanteraren när det blir aktuellt.

Spara inte lösenorden i klartext på datorn, dvs att skriva ner lösenorden men förvara dem på datorn är inte tryggt. Även om du skulle spara dem på ett ställe på datorn som du tror ingen kan hitta dem, så är risken betydligt större att de hamnar i fel händer från datorn jämfört med tex byrålådan.

Du kan oftast återställa lösenord om du glömmer dem. Om du vill komma ihåg ett lösenord men inte fler, så lönar det sig att komma ihåg e-postens lösenord. Om du tappat bort din dator eller får en ny dator, men kommer ihåg lösenordet till e-posten, kan du i de flesta fall med hjälp av e-posten återställa alla andra lösenord (med "Glömt lösenordet?" eller någon liknande knapp i de andra nättjänsterna). Om du inte kommer in på e-posten är det inte nödvändigtvis kört, allt oftare har man fyllt i sitt telefonnummer och kan med hjälp av en kod som skickas till telefonen bevisa att det är man själv. Om du har e-posten via ett inhemskt bolag (om den slutar på .fi) kan du troligen få ett nytt lösenord genom att kontakta deras service eller kontor.

Om du inte vet ditt lösenord är det lättast att byta det så länge du kommer in på tjänsten. Om du märker att du inte kan lösenordet när du tex. tappat bort din dator kan det vara betydligt svårare. Leta först bland dina papper om du ändå hittar lösenordet (ibland kan lösenordet ha hittats på av butiken där du köpte datorn, telefonen eller plattan och då ligga bland kvitton och kontrakt som du fick från butiken).

När du byter lösenord, speciellt till e-posten, ska du göra det övervägt och ta tid på dig. Om du glömmer det nya lösenordet kan det nämligen vara omöjligt också för dig själv att komma in. Skriv först upp lösenordet och byt först efter det. Dessutom måste det nya lösenordet skrivas in på alla dina apparater där tjänsten används.

Datorn

uno.svensson@outlook.com
unomaria79

Epost

uno.svensson@gmail.com
vem skulle sjunga om våren??

unosvensson@pp.inet.fi
aV01sXr7
↑
noll

Facebook

uno.svensson@gmail.com
Glatt vike och sjunga!

Veikkaus

usvensson
iBk94bm

<u>telefon</u>	3333
<u>SIM pin</u>	0545

Saker att ta upp i handledning eller it-träffar

Diskutera vad ett konto är?

- Det har inget med pengar eller bankkonton att göra.
- Ett konto är ett användarnamn och ett lösenord som ger tillgång till tjänsten i fråga, och skyddar informationen på kontot.
- Du kan ha ett Facebook konto med e-post adressen som användarnamn, men ändå annat lösenord en till e-posten. Kontona har inget med varandra att göra även om samma e-postadress används som användarnamn. Ibland är lösenordet samma till flera tjänster, men det beror i så fall på att du valt att använda samma lösenord (det är inte rekommenderat, byter du lösenord så byts det bara på ena osv).

Hur hittar man på ett bra lösenord?

- Ju längre desto bättre, varje tecken gör det svårare.
- Ibland krävs stora, små bokstäver, siffror tecken osv. Då måste man ha det, men det gör det
- Tävla vem som hittar på ett svårt lösenord men kommer ihåg det:
<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2017/02/01/digitreenit-17-salasanakone-testaa-kuinka-nopeasti-salasana-murretaan> (tyvärr är texten på finska, men här får man fylla i påhittade lösenord och får feedback hur svårt det är)
- Har deltagarna andra tips på att hitta på lösenord?

Diskutera hur man sparar sina lösenord

- Viktigt att det är tydligt vilket konto det är frågan om
- Deltagarna brukar ha egna tips och sätt att spara lösenord, alla sätt kan vara bra men om man tex har det sparad på datorn kan det vara bra att gå genom nackdelarna och eventuellt att man kan skriva ut det på skrivare och sedan ta bort filen från datorn.